

Sananjalka

Sananjalka, Suomen Kielen Seuran vuosikirja 1. Toimitus: Osmo Ikola, Jussi Uotila, Sampo Haahtela. Suomen Kielen Seura, Turku 1959. 227 s.

Keväällä 1959 ilmestyi tieteellisten aikakauskirjojen joukkoon tulokas, Suomen Kielen Seuran toimittama ja julkaisema *Sananjalka*. Vuosikirjan hauska nimi kätkee viitteen suunta-viivoista, joiden mukaan tulokas on taipaleelleen lähtenyt. Lukijalle osoitetussa esipuheessa toimitus perustelee nimen valintaa mm. seuraavasti: Se kaikkien tuntema itiökasvi, jota sanotaan sananjalaksi tai sanajalaksi, on joutunut erikoislaatuisten uskomusten kohteeksi. Kasvin merkillistä nimeä on myös koetettu selvittää, mutta toistaiseksi ei kuitenkaan ole uskottavaa selitystä esitetty. Näin nimi sisältää viittauksen kansanuskomuksiin, joiden tutkimus kuuluu julkaisun ohjelmaan. Myös kieleemme nykyisen käytännön pohjalta voidaan nimeä hyvin perustella. »Kai-killa niillä aloilla, jotka kuuluvat vuosikirjan työkenttään, on tutkimuksen kohteena *sana* laajassa mielessä. Myös julkaisun kirjoitukset ovat sanaa, jonka *jalkana* eli näkyviin kohottajana vuosikirja yrittää toimia.» Näin määriteltynä on uuden aikakauskirjan aiheala poikkeuksellisen laaja. Niinpä ensimmäisen numeron kaksitoista artikkelia käsittelevätkin edellä mainittujen kieli- ja kansatieteellisten sekä kansanperinnettä selvittelevien tutkimusten ohella myös esteettistä sanaa. Kirjallisuusaiheita koskettelevat tutkimukset laajentavat varmaankin vuosikirjan lukija- ja tilaajakuntaa, sillä tällä hetkellähän ei pelkästään kotimaisen kirjallisuuden tarjoamiin aiheisiin pitäytyviä julkaisuja ole olemassakaan.

Ensimmäisen numeron kirjoittajat liittyvät tavalla tai toisella Turun yliopistoon ja sen piirissä toimivaan Suomen Kielen Seuraan. Osa heistä on yliopiston entisiä tai nykyisiä opettajia ja muut siellä tutkintonsa suorittaneita. Näin vuosikirja on lähtenyt taipaleelleen selvissä turkulaismerkeissä. Toimitus kuitenkin huomauttaa, ettei näin ole tarkoitus jatkaa, vaan että myös muualla toimivien tutkijoiden kirjoitukset ovat tervetulleita. Tästä huolimatta on ilmeistä, että turkulaiset tutkijat antavat edelleenkin Sananjalalle rungon ja sävyn, joka vuosien kuluessa tällaisiin julkaisuihin tavallisesti kiteytyy. On siis kysymys enemmästä kuin uuden vuosikirjan ilmestymisestä; Suomen Kielen Seuran piiriin kuuluvat tutkijat ovat tunteneet tarvetta esiintyä julkisestikin entistä yhtenäisemmin. Oma Sananjalka yhdistää varmasti »turkulaista piiriä» ja luo yhteisiä suunta- viittoja. E erityisen merkityksellinen uusi arena on nuorille tutkijoille.

Kahdentoista artikkelin sarjan aloittaa Paavo Ravilan kirjoitus Kielitieteen yhtenäisyydestä. Hän selvittelee foneemi-käsitteen merkitystä kielitieteessä ja valaisee tältä pohjalta fonologian ja strukturalismin lähtökohtia. Paavo Numminen käsittelee lauseenjäsennyksen teoriaa, lähinnä muodollista ja loogista jäsennyystapaa. Subjektin ja objektin siirtymät eräissä ilmaustyypeissä ovat teemana Osmo Ikolan tutkimuksessa Eräistä suomen syntaktisista siirtymistä. Hans Fromm tarkastelee eräitä piispa Henrikin surmavirren paljon pohdittuja nimiä

kuten *Chertu, Lalli, Kaalimaa*. Mauno Kosken tutkimus liikkuu suhteellisen vähän viljellyn paikannimitutkimuksen alalla. Laajan aineiston pohjalla hän selvittelee Lounais-Suomen kylien ja maatilojen nimien vaihtumista. Toivo Vuorela tarkastelee linnunmuotoisten *kousien* eli *hanhojen* typologiaa ja historiaa, ja Esko Aaltosen tutkimus valottaa sosiologisesta näkökulmasta ihmisen ulkomuodon luonnehtimista kansankielessä. Kielitieteellisen osan päättää Eeva Kangasmaa-Minnin kirjoitus tšeremissin perfektistä. Suhteellisen laajan kirjallisuutta käsittelevän osan aloittaa Elsa Erhon tutkimus Maiju Lassilan tyylistä. Leevi Valkama valaisee tunnelma-sanan käyttöä F. E. Sillanpään »Elämässä ja auringossa». Kerttu Tanner vertailee suomalaisten kehtolaulujen perusmotiiveja, ja Esko Ervasti on tutkinut metafyyssisten voi-

mien probleemia V. A. Koskenniemmen varhaisemmassa lyriikassa. Lisäksi ensimmäisessä numerossa on Niilo Ikolan ja Jussi Uotilan kirjoittama Suomen Kielen Seuran historiikki vuosilta 1929—1959 sekä kolme Osmo Ikolan seuran vuosikokouksissa pitämää puhetta.

Suomen Kielen Seuran 30-vuotisjuhlaan ensimmäisen kerran ilmestynyt Sananjalka on saanut kummeikseen suuret henget, sillä seuran vuosipäivä huhtikuun yhdeksäs on Mikael Agricolan kuolin- ja Elias Lönnrotin syntymäpäivä. Näiden kieleemme kehitykseen kiistattomasti ratkaisevimmin vaikuttaneiden miesten perinnevelvoittaa uutta vuosikirjaa, ja jo ensimmäinen numero saa uskomään, että sille voidaan ennustaa menestyksellistä nuoruutta ja satoisaa miehuutta.

TUOMO TUOMI